

Skorstene

Type
Inddækning

C

Skorstene

Skorstene har altid været en naturlig del af Aabenraas taglandskab. Indvendigt har ildsteder og ovne været nødvendige for varme og madlavning. Den synlige del af skorstenen, der rummer røgkanalerne fra de indvendige ovnes aftræk, kaldes en skorstenspipe. Udvendigt har skorstenspiberne ført røgen væk fra ildsteder og ovne, og som regel i fine arkitektoniske former, som en vigtig del af husenes arkitektur. En del som er vigtig at bevare.

Det udtryk/design en skorsten har, hænger som de øvrige bygningsdetaljer sammen med husets stilart og størrelse. Traditionelt ses skorstenspiber placeret symmetrisk på tagryggen/rygningen. Den traditionelt udformede skorstenspipe kan være udformet med sokkel, skaft, bånd og gesims. Ved at udføre sokkel på skorstenspiber skabes på en naturlig måde en udkragning, der kan danne god tilslutning til tagmaterialet. Desuden opnås der en større afstand mellem den varme skorstensrøg og det brandbare materiale. Eksempelvis stråtag, spær og lægter.

De ældste skorstenspiber har ofte ikke en sokkel, men kommer direkte op af taget. Til gengæld har de ofte en øvre udkragning. De gamle piber kommer i realiteten op gennem tagfladerne der hvor der var behov, idet man ikke trak skorstenspiberne oprindeligt. Det må man desuden heller ikke i dag, når der opføres nye skorstene.

Sokler på skorstenspiber indføres i Danmark senere, sandsynligvis med hollandsk inspiration. Det blev senere også moderne at placere skorstenspiberne i rygningen, hvorfor man trækker skorstenens løb gennem huset, op ad skorstensstole i tømmer. I historicismen udnyttes gavlens kamtakker ofte til at "skjule" skorstene.

Skorstene og piber til de åbne ildsteder, der var almindelige til ind i 1800-tallet, udførtes med meget store lysninger. De skorstene der senere blev almindelige var tyndere. I nyeste tid er skorstenenes piber ofte helt glatte og kun afsluttede med en let udkragende betonplade øverst.

Den traditionelle danske skorstenspipe har en sokkel der afsluttes 1-2 skifter over tagryggen og kan være udkraget med et eller flere skifter på hver 3-5 cm. Herpå kommer et smallere skaft. Øverst afsluttes piben ofte af et bredere bånd. Udkragningen på disse bånd bør ikke være større end 2,5 cm.

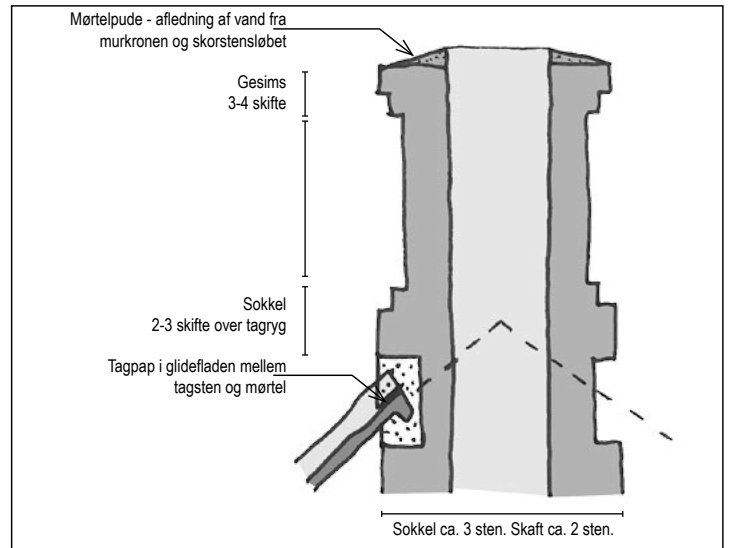
Hvis man har en original skorstenspipe bør man beholde og vedligeholde den i sin udformning. Hvis huset har mistet sin skorsten eller der er kommet en nyere til i forkert stil, kan man med fordel rekonstruere skorstenspiber ud fra gl. fotos, tegninger eller huse af samme type/stil/alder. Skorstenspiberne er grundet sin placering, det danske klima og ændringer i temperaturer ved optænding, særligt udsat. Hertil kommer det ændrede behov for piberne, der ofte er blevet fjernet fra taglandskaberne, når man er gået over til centralvarme eller andet.

Er en skorsten fjernet fra rygningen, kan man i særlige tilfælde bruge en attrap.

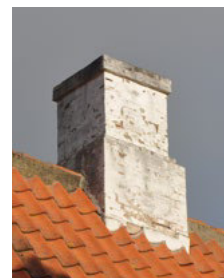
Er man så heldig at have en skorstenspipe bør denne bevares og gerne benyttes. Den kan have andre praktiske kvaliteter, og tilføje liv og histo-



Skorstenspiberne er en naturlig og vigtig del af taglandskabet. De virker nærmest som "prikken over i'et". Hvis skorstene forsvinder forringes husets kvalitet.



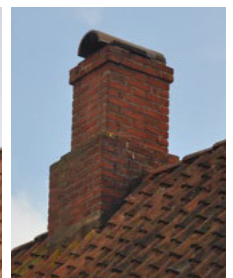
Den typiske danske skorstenspipe før 1950. Skorstenspiberne kan have dekorationer med kamtakker, murede bånd, blændinger eller spejl.



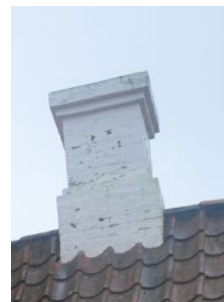
Slotsgade 28



Slotsgade 18



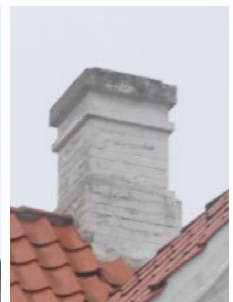
Slotsgade 31



Persillegade 1



Nygade 44



Nygade 42

Den typiske danske skorstenspipe fra Aabenraa, med sokkel, tagsten muret ind i sokkelmurværket og enkelte udkragninger. I Nygade ses skorstene med bånd på skaftet.

Skorstene

Type
Inddækning

C

risk dynamik til byens taglandskab. Hvis man ikke er så heldig at have ildsted eller ovn tilsluttet, ses det at skorstenene og piberne bruges som aftræk for ventilation og føringsvej for el.

I brug eller ej, skal skorstenspipen jævnlgt eftergås. Løse skaller og forvitrede fuger bør fjernes, og skadede og eventuelt revnede mursten bør udskiftes inden fugerne genopbygges. Specielt pibens munding er udsat. For at beskytte munden kan man støbe en plade på det øverste skifte med fald udad, så vand ledes væk fra skorstensåbningen. Pladen må ikke være synlig fra terræn. Der kan med fordel indsættes fuglegitter i skorstenen for at undgå at fugle tager ophold i skorstensløbet.

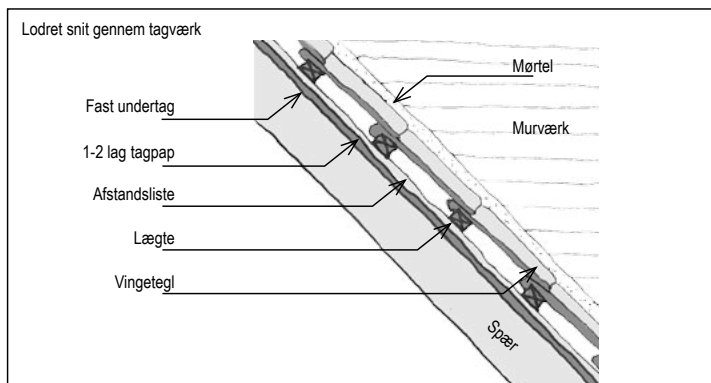
Tilslutning mellem skorsten og tagmateriale vil ofte være fyldt med mørtel, hvilket er at foretrække, men tætningen kan også være udført med zink, bly og ved stråtage træ. Tilslutningen bør ved vedligehold eftergås omhyggeligt for utætheder. Den nødvendige inddækning mellem tag og skorstenspipe kan udføres som en "musetrappe". Det vil sige en række udkragede sten der i aftrapning følger tagfladen. Denne metode er dog særligt udsat i det danske klima og kræver ofte reparation. Skorstenspiber skal som hovedregel have samme overfladebehandling som husets facade, det vil sige blank mur, berapning, kalkning eller i sandsten. Hvis dit hus er kalket kan skorstenspipen evt. silikatmales (Ikke plastikmales) i samme farve, da denne metode kræver knapt så hyppig vedligehold.

Til selve opmuringen af nye skorstenspiber bruges en "bastard- eller KC-mørtel", bestående af kalk, cement og vand, 1:1:6 eller 50/50/650 (vægtmål). Til skuring eller berapning opnås den bedste vedhæftning for hvidtekalk ved at benytte en hydraulisk kalkmørtel uden cement, 1:1:6 eller 50/50/650 (vægtmål). Murstenene skal være samme mål og type som facadestenen, og altid hårdtrændte.

Nye skorstenspiber skal lovmæssigt have en højde, så der bliver tilfredsstillende trækforhold og røgafkast. Det vil sige, at ovne mv. skal brænde rent, og røg ikke må genere naboer. Kontakt din skorstensfejer for rådgivning før du bygger en ny skorsten. Han skal også godkende skorstenen.



Sønderport 1, Schwennesens stiftelse, fire markante skorstene markerer tagryggen, her med blyinddækning.



Traditionelt indmures tegltaget i skorstens murværk. Evt. undertag kan ligeledes føres med ved denne detalje. Tagstene oplægges så de går ind under de udkragede sten og mellemrummet udfuges med hydraulisk kalkmørtel. For at undgå revnedannelser ved sætninger i taget skal der oplægges eks. tagpap i glidefladen mellem tagsten og mørtel.



Vægterpladsen 1, traditionelt udført skorstenspipe med blyinddækning, der er 'trappet' ind i soklens murværk



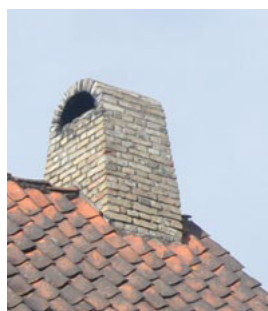
Nygade 33. Enkle skorstenspiber uden gesimsled.



Søndergade 7. Skorstenspipen har kamtakker, der matcher husets historici-stiske stil.



Storegade 7, skorstensløbet på baghuset er muret med samme mønstermurværk som huset.



Kirkepladsen 8c. Muret skorstenspipe på pakhus uden fremkragende sokkel og gesims.



Bjerggade 8, enkle 'nyere' skorstenspiber uden sokkel og udkrægning.



Nygade 44. Inddækning mellem kvist og tag udført som "musetrappe".